

משיחי השקר ומתנגדיהם

מאת
בנימין שלמה המבורגר

מהדורה מורחבת ומתוקנת

מכון מורשת אשכנז
בני ברק תש"ע

כל הזכויות שמורות © 2010

אין להעתיק או להפיץ חיבור זה, או קטעים ממנו,
בשום צורה ובשום אמצעי, אלקטרוני או מכני,
לרבות צילום או הקלטה, ללא אישור בכתב מהמוציא לאור.

מכון מורשת אשכנז
ת. ד. 87 בני ברק

Printed in Israel

תוכן העניינים

15 פתח דבר למהדורה הראשונה

17 פתיחה למהדורה השניה

28 מבוא

איסור חישוב קצין 28; חישובי קצין שלא נתאמתו 34; שני אלפים ימות המשיח 39; וחד חרוב 44; ציפיות שוא בדורות האחרונים 48; דחיקת הקץ 57; א-ל בנה ביתך בקרוב 66; המשיח – אמצעי, עבודת ה' – המטרה 69; גאולה ולימוד תורה 75; הראוי להיות משיח 78; מאבק בבעלי אמונות משיחיות כוזבות 86; משיחי שקר בעקבתא דמשיחא 94; הזוכים לנחמת המשיח 99; זיהויו של מלך המשיח 101

107 אותו האיש - התלוי

הערפל סביב האיש 107; התחלה בסטיות קלות 110; שאיפה להתגדל ולנצח 111; יומרה משיחית 112; בורים והדיוטות לומדי קבלה 114; התליה 117; התפשטות הנצרות בקרב הנכרים 122; המינים כרגע יאבדו 128; תכנים אליילים בנצרות 131; רדיפות היהודים 135

138 שמעון בר כוזיבא

'מושיעים' לפני חורבן בית המקדש 138; בר כוזיבא הוא בר כוכבא 138; מלחמת בר כוזיבא 144; ההתבצרות בביתר ונפילתה 149; לקח לדורות 151

156 'משה', סריני ואבו עיסי

גואל כוזב בדמות משה רבינו 156; התסיסה המשיחית סביב סריני 158; תנועת סריני בהסתאבותה והתמוטטותה 158; המשיחיים המתחסדים בראשות אבו עיסי 159; מה כתב הרמב"ם על אבו עיסי? 161

163 פרסי, צרפתי וספרדי - סיפורי ערב ומבוכת בני אשכנז

יודגאן – משיח ללא גאולה 163; רס"ג וראב"ע נאבקים ברעיונות היודגאנים 164; משיח השקר הצרפתי... 165; ...ועמיתו בספרד 167; מספורי ערב 168; המטעה מבית שמריא 169; מבוכתם של 'אנשי רינוס' 170

172 **'משיחים' קראיים**

צמיחת כת הקראים 172; הפצתם של ספרים מסוכנים 172; שלמה הקראי מתחזה למשיח 174; הקראי משה דרעי 175; נבואות משיחיות של משה דרעי 176; שנים או שלושה היו 178

180 **דוד אלרואי**

בגדאד – עיר הישיבות 180; כוזריה – ערש תנועתו של אלרואי 181; עמאדיה – המרכז השני 183; מותו של אלרואי 185

186 **הרמב"ם מול משיחי שקר**

הרמב"ם ויהודי תימן 186; נהירת ההמונים אחר 'משיח' חדש 186; תגובתו החריפה של הרמב"ם 189; מהותו של המשיח האמיתי 191; סופו של כזבן 192; אביסעיד – 'משיח' שלא נברא 193; זוטא הרשע 195

199 **ר' אברהם אבולעפיה**

נעורים ומסעות 199; אבולעפיה מפיץ קבלה 200; נביא ומשיח 202; 'התגלויות' והליכה לרומא 204; המאסר והשחרור 206; הרשב"א כמקובל מול ה'משיח' הקבלי 207; השפעתו של הרשב"א והצלחת מאבקו 208; אבולעפיה בעיני הדורות המאוחרים 209

213 **נסים בן אברהם מאוילה**

בן אברהם שהיה ל"בן דוד" 213; הרשב"א נזעק למלחמה בשקר 214; אין ממש בכוחו הנבואי 218; דמיון חולני? דיבוק? שימוש בשמות? 219; ההכנות ליום הגאולה 220; המשבר 221; אבנר מבורגוס – קרבנה של התנועה 221; אבנר כאויב עם ישראל 223

225 **שמריה היווני**

תולדותיו של ר' שמריה 225; יצירה ספרותית עניפה 226; הערכה עצמית מופלגת 226; משיח שקר? 228

231 **הדרשה שלא הובנה**

פרעות בספרד ומשבר רוחני 231; רבי חסדאי קרשקש – מנהיג הדור 232; התגלותו של משיח מדומה 234; תעמולה רצופת דמיונות וזיופים 235; אמונת המשיח בספר 'אור ה'" 236; צבא 'משיחי' פרסי 237

אשר לעמליין רויטלינגן

239

שנת התשובה 239; שה, אבל לא תמים 240; מלחמתו במסורת ספרד
241; מבשר, נביא או משיח? 243; התנפצות האשליה ותוצאותיה
245

246

דוד הראובני

ראובני האיש 246; הופעה ראשונה באיטליה 248; התפתחות תנועה
משיחית 250; מכתבי האפיפיור 250; התלהבות האנוסים 252; גואל
ישראל, אבל לא משיח 253; פגישות עם המלך חואן 256; העתודה
הצבאית בדמיונו של הראובני 258; מזכיר המלך מתיחד 258; מפלה
מדינית 260; בריחה מפורטוגאל והסתבכות בויניציאה 261; גורלם של
אנוסי פורטוגאל 262; מלכו נמשך אחר הראובני 263; ברית מילה
נועזת 264; תורה מפי ר"י טאיטאצק 265; תכונה משיחית בארץ
ישראל 266; הדפסת 'ספר המפואר' 269; בין סובלי חלאים ברומא
269; חזון האסונות מתגשם 271; ר"י מאנטינו רודף את ר"ש מלכו
272; ר"ש מלכו והראובני משתפים פעולה 274; מות קדושים 276

280

שבתי צבי

חורבן שהתחיל בט' באב ה'שפ"ו 280; צעיר מופלא ומוזר 281; נפש
מבולבלת לנוכח גזירות ת"ח 283; חג הצלתו בט"ז כסליו ותוכנית
להמיתו 284; הופעתו הראשונה בסאלוניקי וקושטא 285; מצרים -
תחנה בדרך לארץ ישראל 286; שבתי צבי שוהה בארץ הצבי 287; נתן
העזתי 289; נתן 'מתנבא' על שבתי צבי 289; הזרזיר הולך אצל העורב
291; חכמי ירושלים נלחמים בש"צ 294; מבזיון בירושלים לנצחון
בחאלב 295; פעילות נמרצת בעזה 296; איזמיר: ש"צ מתגלה כמשיח
302; מלחמה בין מאמיני ש"צ ומתנגדיו 304; שבתי צבי משתלט על
איזמיר 306; הציפיות בקושטא והמפנה הפתאומי 309; מאסר מלכותי
310; 'מגדל עוז' והתפשטות השבתאות 312; התעוררות תשובה
מופלגת 313; עמדת הרבנים באירופה 315; ראיותיו של ר"י
ששפורטש נגד ש"צ 317; 'חג המאורות' ו'שבת הגדול' 320; בני בעל
'טורי זהב' אצל ש"צ 321; ר' נחמיה המקובל מתווכח עם ש"צ 324; ר'
נחמיה מתאסלם וש"צ אחריו 325; הלם בציבור והתגוננות השבתאים
326; נתן העזתי מעודד את השבתאים 328; איסלאמי... ועדיין משיח
330; מבצר דולציניו - תחנה סופית 332; באבוד רשעים רינה 333

334

ספיה השבתאות

התפכחותם של ישרי הדרך 334; שבתאות גלויה 336; שבתאות סמויה 338; יוסף בן צור ומרדכי מוכיח 340

344

ר' יהודה חסיד וחיים מלאך

ר' יהודה חסיד מליטא 344; הויכוח עם חיים מלאך 345; ר' יהודה חסיד והשבתאות 347; התנגדותו של ה'חכם צבי' 348; העליה לארץ ישראל 350; התגברות השבתאות והנצרות 353; הג"ר דוד אופנהיים עומד בפרץ 354; אחרית חיים מלאך 357

361

נחמיה חייא חיון וליבלי פרוסטיץ

אדם רע מנעוריו 361; הצטרפות אל השבתאים 362; מלכות בליוורנו 364; התבססות בפראג 367; מותו של ילד 369; ליבלי פרוסטיץ 370; פעולות ראותניות ומזרות 372; קשר רשעים 375; זירת המאבק באמשטרדם 376; פילוג בין אשכנזים וספרדים 378; נדודים עד יום המות 382; משה מאיר מזאלקווא 384

388

יעקב פראנק

צמיחתו של פרא 388; ה'פרענק' מתסיס את שבתאי פולין 389; חשיפת התועבות הפראנקיסטיות 392; חרם ברודי 394; שריפת התלמוד ביזמת הפראנקיסטים 396; פעילות להצלת התלמוד 399; המיפנה הפתאומי 401; רדיפת הפראנקיסטים 403; עלילת דם 405; התנצרות המונית 406; פעילותו הנפשעת של פראנק 408; יזמה להמרת דת נוספת 409; בין השבתאים במוראביה ובוהמיה 410; 'בארון פון אופנבאך' 413; ממשיכי השושלת הפראנקיסטית 418; שרידי הפראנקיסטים 421

424

שבתאות חשאית פעילה: כת ה'דונמה'

ההתאסלמות 424; יעקוביים, קאראקאשים וקאפאנג'ים 427; הכפילות הדתית והחשאיות 430; מנהגיהם 437; נישואין פנים משפחתיים 443; לימוד קבלה ושבתאות 446; משיחיסטים 450; אלוקיסטים 453; פורצי גדרי עולם 455; 'בית משיח' וקברו הנעלם 459; הגירוש מסאלוניקי 464; השתלבות בחיי התורכים 467; ההתפוררות 471; צאצי הדונמה 474; אבני נגף בחזרה ליהדות 475

480 נאפוליאון בונאפארטה

הצלת יהודי איטליה 480; מסע לארץ ישראל 486; השתלטותו על צרפת 489; 'אסיפת המעמדות של היהדות הצרפתית' 491; חברי ה'חתם סופר' מול הלחץ הנאפוליאוני 494; כינוס 'סנהדרין' 498; 'הסנהדרין הגדולה' בפעולתה 501; הקונסיסטוריות 507; נאפוליאון במזרח אירופה 509; משיח או שטן? 511; חמורו של משיח 515

518 הקרימאי, האדומים ור' פסח דער אוצר

'צדיק' בא לעיר 518; כיצד יבוא המשיח? 520; מרגל ומלשין 522; היהודים האדומים 523; ר' פסח דער אוצר 525

528 צבי הירש מדומבוואר

'תלמידו של יפפיה שר התורה' 528; ר' צבי הירש חפץ להתגלות 529; לא לפירסום! 532; גאון וחרוף שאינו עומד למבחן 534; ניצול האמונה במשיח למעשה שפל 536

538 שוכרי כוחיאל

משיחיות שקר בתימן 538; 'מאָרי' שוכרי אל כוחיאל 541; מתנגדי משיח השקר 543; רצח בהר אלטיאל 545; 'מאָרי' שוכרי קם לתחיה 546; מבצעי גאולה 550; הוכחות מדומות להיותו משיח 552; אגרת תימן השנית 554; התפעלות משיחית באירופה המזרחית 558; מאבקם של רבני ארץ ישראל 562; מאת אלמשיח! 563

564 יוסף עבד-אללה

המשך התסיסה המשיחית 564; תימני אדמוני 567; פעילות מתנגדיו 569; גזילת התכשיטים באחלאל 570; גלות ומאסר 572; משיח שקר פאלאשי 573

575 תיאודור הרצל

לורנס אוליפאנט 575; בן מתבוללים 577; לידתה של הציונות 585; משיחיות הרצל בעיני עצמו 586; משיחיותו בעיני נוצרים 592; משיחיותו בעיני ההמונים היהודיים 598; בעיני הציונים הדתיים 610; תגובת החרדים 622; קרקפתא דלא מנח תפילין 635

641 אחרית דבר

645 נספח א - תקופת חייו של יש"ו לפי חז"ל

הנוצרים זייפו את מועד לידת יש"ו 645; יש"ו התלוי – תלמיד ר' יהושע בן פרחיה 647; מתי בתקופת בן פרחיה חי יש"ו? 650; בן סטדא הוא ישו הנוצרי 654; שני יש"ו הנוצרי היו בימי חז"ל 659; יש"ו של הנצרות אינו נזכר בחז"ל 660; סיכום 664

666 נספח ב - מוצאו של בר כוזיבא

בר כוזיבא ממלכי בית הורדוס 666; בר כוזיבא מצאצאי דוד המלך 667; בני תערובות 669

670 נספח ג - מותו של בר כוזיבא

מיתה בידי חכמים או בידי שמים? 670; מי הוציא לפועל את פסק דין מות של בית הדין 671; שני הרוגים במלכות בר כוזיבא 673; הורגי בר כוזיבא לדעת הרמב"ם 674

677 נספח ד - עמדתו של רבי עקיבא

683 נספח ה - בית הכנסת 'חורבת ר"י חסיד'

689 נספח ו - לשאלת השתתפות הבעש"ט בויכוח לבוב

פיקפוק בהשתתפות הבעש"ט – הוכחה למשכילות? 689; חסידים ומפקפקים 690; משכילים ומאמינים 692; כיצד נתחבר המקור היחיד: 'מעשי נורא בפאדליע' 692; שלושה משתתפים או ארבעה – הסתירה הפנימית 695; היעדר איזכור הבעש"ט במקורות הישירים 696; סתירות ובילבולים בסדר האירועים 697; החלפת פרטי ויכוח לבוב בויכוח קאמיניץ 698; מכתב מזויף של הבעש"ט ומשתתפי הויכוח 700

700 נספח ז - השקפות דתיות בימינו על משיחיות הרצל

השתתפות בבחירות לכנסת – הצהרת תמיכה בהרצל? 700; הגבלת המושג 'משיח שקר' – לצורך הצלת תדמית הרצל 702; התחמקות מעובדות מתוך אהבה להרצל 703